

บรรยายโดย

รองศาสตราจารย์สุนีย์ สหส์โพธิ์

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาอาหารและโภชนาการคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

โรคมะเร็ง

ความหมายของโรคมะเร็ง

โรคมะเร็ง คือ โรคที่เกิดจากการที่ร่างกายไม่สามารถควบคุมการเจริญเติบโตหรือการตายตามธรรมชาติของเซลล์ปกติได้ (มีความผิดปกติของพันธุกรรม ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการแบ่งตัวหรือการตายของเซลล์ปกติ) ทำให้เซลล์เกิดการกลายพันธุ์ เจริญเติบโตอย่างผิดปกติ ร่างกายควบคุมไม่ได้ เกิดเป็นก้อนเนื้อ แผล ลูกกลมเข้าต่อมน้ำเหลืองใกล้เคียง ในที่สุดก็จะแพร่กระจายเข้าสู่กระแสเลือด กระแสน้ำเหลือง ทำลายอวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกาย เช่น ปอด ตับ กระดูก ไช กระดูก สมอง และต่อมน้ำเหลือง เป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยเสียชีวิต ถ้าเซลล์พวกนี้เกิด อยู่ในอวัยวะใดก็ตาม ก็จะเรียกชื่อมะเร็งตามอวัยวะนั้น เช่น มะเร็งปอด มะเร็งสมอง มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก มะเร็งเม็ดเลือดขาว มะเร็งต่อมน้ำเหลือง และมะเร็งผิวหนัง เป็นต้น

ความหมายของโรคมะเร็ง

- ส่วนเนื้องอก / แผลธรรมดา (ไม่ใช่มะเร็ง) เป็นเนื้องอกที่เกิดจากการเจริญเติบโตผิดปกติของเซลล์ แต่ร่างกายยังควบคุมการเจริญเติบโตได้ ก้อนเนื้อที่ไม่ใช่มะเร็งจะโตช้า แต่เมื่อนานไปแล้วมีขนาดก้อนเนื้อโตมากขึ้น อาจกดเบียดทับเนื้อเยื่อ อวัยวะข้างเคียงได้ แต่ไม่ลุกลามเข้าทำลาย ไม่ลุกลามเข้าต่อมน้ำเหลือง ไม่แพร่กระจายเข้ากระแสเลือด และกระแสน้ำเหลือง จึงไม่เป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยเสียชีวิต

สาเหตุสำคัญของการเกิดโรคมะเร็ง

- ถ้าจะแบ่งสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็งแล้ว มักจะมองในลักษณะของปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในของร่างกาย แต่โดยสาเหตุหลัก ๆ แล้ว มะเร็งเกิดจากปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายในเพราะสภาพแวดล้อมภายนอกนั้น ส่งผลกระทบได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับร่างกายมากที่สุด
- **ปัจจัยภายนอก** สาเหตุที่สุดของปัจจัยภายนอกคือ สภาพแวดล้อมและสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เครื่องดื่ม สภาพอากาศ และสิ่งเสพติดต่าง ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอาหาร คือสาเหตุสำคัญอันดับต้น ๆ ของการเกิดมะเร็งเลยก็ว่าได้ เพราะมีอาหารอยู่มากมายหลายชนิดที่มีสารก่อมะเร็ง และผู้ที่เป็นมะเร็งส่วนใหญ่ก็มักจะเกิดจากพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ทั้งนี้ปัจจัยภายนอกนั้นแบ่งออกเป็น

ปัจจัยภายนอก

1. สารก่อมะเร็งที่ปนเปื้อนในอาหาร ได้แก่ สารพิษจากเชื้อรา Aflatoxin ไฮโดรคาร์บอน ไนโตรซามีน และสีผสมอาหาร

คนปัจจุบันมักจะซื้ออาหารมารับประทานจากนอกบ้าน อาหารที่ซื้อก็มักจะเป็นอาหารที่มีสีสังเคราะห์ รสชาติอร่อยถูกปาก แต่อาจมีสารพิษตกค้าง เช่น

- 1.1 ปลากระป๋อง กุ้งแช่แข็ง ปลาร้า มีสารไตรท์
- 1.2 ผักดองต่าง ๆ เก็บนาน ๆ อาจจะมีสารไนไตรท์
- 1.3 ในพืชผักที่ล้างไม่สะอาดมียาปราบศัตรูพืชและยาฆ่าแมลงตกค้าง
- 1.4 สีที่นำมาใส่อาหารเป็นพิษทำจากสารเคมี
- 1.5 สารรสหวาน แซ็กคาริน (Saccharin)

ปัจจัยภายนอก

- 1.6 สารกันบูดและสารกันหืนมีพิษที่ก่อให้เกิดมะเร็ง
- 1.7 น้ำส้มสายชูที่ปลอมปนรสเปรี้ยวของกรดทางเคมี
- 1.8 แบคทีเรียเป็นพิษที่ปนอยู่ในอาหาร
- 1.9 เชื้อราที่ผลิตสารพิษ อะฟลาท็อกซิน (Aflatoxin) ในถั่วลิสง หัวหอม กระเทียม
พริกแห้ง ทนความร้อนถึง 250 องศาเซลเซียส ทำให้เกิดมะเร็งตับ
- 1.10 เนื้อย่าง ไก่ย่าง ปลาอย่างไหม้เกรียม มีสารก่อมะเร็ง

ปัจจัยภายนอก

2. การสูบบุหรี่ ตลอดจนผลิตภัณฑ์ของยาสูบ เช่น ยาเส้น ซิการ์ บุหรี่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดมะเร็งหลายชนิด

อุบัติการณ์เกิดมะเร็งปอดในผู้ที่สูบบุหรี่สูงกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ 10 เท่า และนอกจากนี้การสูบบุหรี่ยังเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งในช่องปาก หลอดอาหาร ไต กระเพาะปัสสาวะ และตับอ่อนเพิ่มขึ้น สารที่เป็นผลของควันบุหรี่ที่เรียกว่า ยาง (Tar) ประกอบด้วยสารก่อมะเร็งมากมายหลายชนิด เช่น นิโคติน (Nicotine) เทอร์ปีน (Terpenes) เป็นต้น บุหรี่ยิ่งเริ่มสูบเมื่ออายุน้อย สูบมาก ต่อวัน สูบเป็นเวลานานหลายปี ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในการเป็นมะเร็ง นอกจากนี้ควันบุหรี่ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อคนรอบข้างด้วย เช่น บุตร ภรรยา อาจกล่าวได้ว่า การที่มนุษย์ได้รับสารก่อมะเร็งจากสิ่งแวดล้อมผ่านทางเดินหายใจมากที่สุด คือ ควันบุหรี่นั่นเอง และการหยุดสูบบุหรี่จะมีบทบาทสำคัญในการลดการเกิดมะเร็งลงได้

ปัจจัยภายนอก

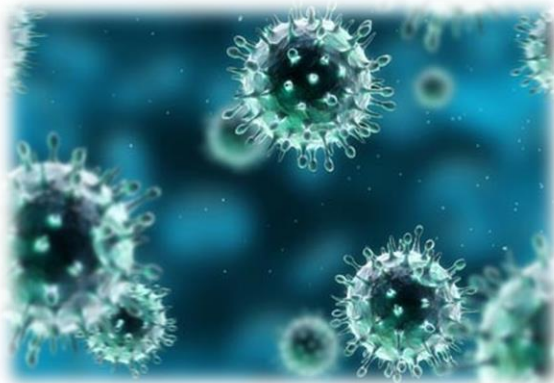
3. ผลกระทบจากแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า ไวน์ เบียร์ วิสกี้ กระแช่ เป็นปัจจัยเสี่ยงทำให้เกิดมะเร็งช่องปาก มะเร็งศีรษะและลำคอ มะเร็งหลอดอาหาร มะเร็งลำไส้ ทำให้ตับแข็ง และในที่สุดเกิดมะเร็งตับ และมะเร็งเต้านม เพราะแอลกอฮอล์ทำให้ภูมิคุ้มกันมีประสิทธิผลลดลง การเกิดมะเร็งสามารถเกิดได้ไม่ว่าจะดื่มเหล้า ไวน์ เบียร์ หรือเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ในรูปแบบอื่น ๆ และความเสียหายต่อการเกิดมะเร็งเริ่มตั้งแต่ดื่มปริมาณน้อย และความเสียหายจะสูงขึ้นมากหากดื่มเป็นเวลาหลายปี ถึงแม้การดื่มไวน์ช่วยลดการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ แต่ก็ยังเป็นสาเหตุของโรคมะเร็งดังกล่าว ถ้าดื่มสุราจำนวนมาก ร่วมกับการสูบบุหรี่ จะเพิ่มอัตราเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็งภายในช่องปากมากขึ้น

ปัจจัยภายนอก

4. การติดเชื้อไวรัส แบคทีเรีย หรือพยาธิ เช่น เชื้อไวรัสที่ติดต่อกันโดยผิวสัมผัส ซึ่งเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ คือ มะเร็งปากมดลูก มะเร็งช่องคลอด มะเร็งองคชาติ มะเร็งหลังช่องปาก มะเร็งต่อมทอนซิล มะเร็งโคนลิ้น และมะเร็งเพดานอ่อนเชื้อแบคทีเรียเฮลิโคแบคเตอร์ไพโลไร (Helicobacter Pylori) ที่ทำให้เกิดโรคแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้เล็ก การติดเชื้อพยาธิใบไม้ในตับ จากการกินปลาน้ำจืดดิบ หรือกุ้งกิ้งกึ่งดิบ มีความเสี่ยงอย่างมากต่อการเป็นมะเร็งในท่อน้ำดี

ปัจจัยภายนอก

5. โรคอ้วน หรือน้ำหนักเกิน โรคอ้วนเป็นปัจจัยก่อให้เกิดโรคเมธิ่งหลายชนิด เช่น เมธิ่งเต้านมในผู้หญิงวัยหมดประจำเดือน เมธิ่งลำไส้ใหญ่ เมธิ่งเยื่อบุโพรงมดลูก เมธิ่งหลอดเลือดอาหาร เมธิ่งไต และเมธิ่งตับอ่อน เป็นต้น

ปัจจัยภายนอก

- 6. รังสี** รังสีที่มีพลังงานสูงสามารถทำให้เกิดปรากฏการณ์ทำลายดีเอ็นเอ (DNA) รังสีเอ็กซ์เสียงที่จะก่อโรคมะเร็งต่อมไทรอยด์ มะเร็งเม็ดเลือดขาว มะเร็งปอด มะเร็งผิวหนัง มะเร็งเต้านม เป็นต้น
- แสงแดดและรังสียูวี (UV) เป็นสาเหตุให้เกิดมะเร็งผิวหนัง สำหรับคลื่นโทรศัพท์มือถือปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานทางการแพทย์ยืนยันว่าทำให้เกิดมะเร็ง บริเวณศีรษะและลำคอหรือสมองสูงขึ้น

ปัจจัยภายนอก

7. ยา หลายชนิดรวมทั้งฮอร์โมนอาจเป็นสาเหตุของมะเร็งได้ เช่น ยาคลอแรมเฟนิคอล (Chloramphenicol) มีส่วนทำให้เกิดมะเร็งในเม็ดเลือด การใช้ฮอร์โมนเพศหญิงมีโอกาasเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งของมดลูก

ปัจจัยภายนอก

8. การได้รับมลพิษจากอากาศ จากยานพาหนะหรือโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้มีปัญหาต่อระบบทางเดินหายใจ

ปัจจัยภายนอก

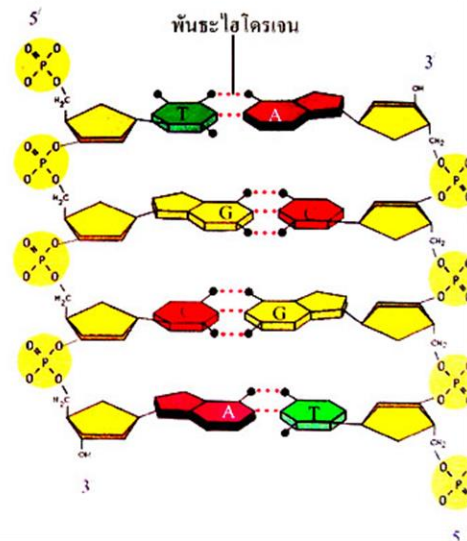
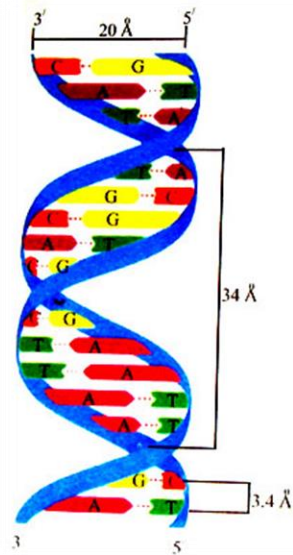
9. การระคายเคืองที่เกิดซ้ำ ๆ เป็นเวลานาน

- การรับประทานหมาก การจุกยาฉุนบริเวณริมฝีปาก นอกจากจะมีการระคายเคืองเรื้อรังแล้ว ยังมีสารเคมีที่ทำให้เกิดมะเร็งของช่องปากได้
- ฟันปลอมที่ไม่กระชับ เวลาเคี้ยวอาหารจะมีการเสียดสีกับเหงือกหรือเพดานปาก อาจจะทำให้เกิดมะเร็งของเหงือกหรือเพดานปากได้
- ผู้ที่นิยมรับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มร้อนจัด จะมีการระคายบริเวณหลอดอาหารทำให้เกิดมะเร็งหลอดอาหารได้
- สารต่าง ๆ ที่ฉีดเข้าร่างกายเพื่อการเสริมสวย ก็มีส่วนทำให้เกิดมะเร็งได้จากการระคายเฉพาะที่

ปัจจัยภายในร่างกาย

1. พันธุกรรม ยีนที่ผิดปกตินี้ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งสูงขึ้น เช่น มะเร็งเต้านม มะเร็งรังไข่ ผู้ที่ญาติสายตรง คือ แม่ พี่สาว น้องสาว หรือลูกสาว ที่เป็นมะเร็งนี้ มีโอกาสเป็นมะเร็งมากกว่าคนที่ไม่มีญาติสายตรงเป็นมะเร็งถึง 2 เท่า

ปัจจัยภายในร่างกาย

2. **จิตใจและอารมณ์** จิตที่ขาดสติ มีความเครียด ความคับข้องใจ ความคับแค้นใจ หรือวิตกกังวล อยู่เป็นเวลานาน จะเป็นเหตุบั่นทอนภูมิคุ้มกันให้ขาดประสิทธิภาพ ทำให้เกิดโรคได้ทุกชนิด เช่น ปวดหัว หอบหืด โรคหัวใจ ดังนั้นผู้ที่มีปัญหาทางจิตมีโอกาas เป็นมะเร็งมากกว่าผู้ที่มีจิตปกติ

3. **ภูมิคุ้มกันบกพร่อง** พบว่าคนที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่องมีโอกาasเกิดโรคมะเร็งสูงกว่าคนปกติ เช่น คนที่มีเชื้อไวรัสเอชไอวี (HIV)

ปัจจัยภายในร่างกาย

4. ภาวะทุพโภชนาการ โรคตับแข็งซึ่งเกิดจากการขาดสารอาหารประเภทโปรตีนจะกลายเป็นมะเร็งตับได้ง่าย การขาดวิตามินบางชนิด เช่น วิตามินเอ วิตามินซี เป็นต้น เป็นสาเหตุของการเกิดมะเร็ง

อาการและอาการแสดงของโรคมะเร็ง

1. ไม่มีอาการใดเลยในช่วงแรก ขณะที่ร่างกายมีเซลล์มะเร็งเป็นจำนวนน้อย
2. มีอาการอย่างใดอย่างหนึ่งตามสัญญาณอันตราย 8 ประการ ที่เป็นสัญญาณเตือนว่าควรไปพบแพทย์ เพื่อการตรวจค้นหาโรคมะเร็ง หรือสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้มีสัญญาณเหล่านี้ เพื่อการรักษาและแก้ไขทางการแพทย์ที่ถูกต้องก่อนที่จะกลายเป็นโรคมะเร็ง หรือเป็นมะเร็งระยะลุกลาม
3. มีอาการป่วยของโรคทั่วไป เช่น อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร น้ำหนักลด ร่างกายทรุดโทรมไม่สดชื่นและไม่แจ่มใส
4. มีอาการที่บ่งบอกว่ามะเร็งอยู่ในระยะลุกลาม หรือเป็นมาก ขึ้นอยู่กับว่าเป็นมะเร็งชนิดใด และมีการกระจายตัวของโรคอยู่ที่ส่วนใดของร่างกาย ที่สำคัญที่สุดของอาการในกลุ่มนี้ได้แก่ อาการเจ็บป่วยที่แสนทุกข์ทรมาน

สัญญาณอันตราย 8 ประการที่ทุกคนควรจะจำไว้เพื่อสุขภาพที่ดี เป็นสัญญาณ

อันตรายก่อนการเกิดโรคมะเร็ง ได้แก่

1. มีการเปลี่ยนแปลงของระบบขับถ่ายอุจจาระ และปัสสาวะ เช่น ถ่ายอุจจาระเป็นสีดำ หรือปัสสาวะเป็นเลือด
2. กลืนอาหารลำบาก หรือมีอาการเสียด แน่นท้องเป็นเวลานาน เบื่ออาหาร น้ำหนักลด
3. มีอาการเสียงแหบและไอเรื้อรัง
4. สำหรับผู้หญิงที่มีอาการตกขาว และมีเลือดออกมากผิดปกติ มีกลิ่นเหม็น
5. เกิดบาดแผลแล้วมีอาการเรื้อรังรักษาไม่หาย
6. มีการเปลี่ยนแปลงของหูดหรือไฝตามร่างกาย เช่น โตผิดปกติ
7. มีก้อนตุ่มที่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น เต้านม ริมฝีปาก กระพุ้งแก้ม หรือที่ลิ้นโตผิดปกติ
8. หูอื้อหรือมีเลือดกำเดาไหล

การวินิจฉัยโรคมะเร็ง

1. ตรวจร่างกายด้วยตนเองและโดยแพทย์
2. ตรวจทางห้องปฏิบัติการ เช่น ตรวจเลือด ปัสสาวะ อุจจาระ และเสมหะ
3. ตัดชิ้นเนื้อที่สงสัยส่งตรวจทางพยาธิวิทยา
4. ตรวจทางรังสี เช่น เอกซเรย์ เอกซเรย์คอมพิวเตอร์ และเวชศาสตร์นิวเคลียร์ หลักสำคัญในการตรวจคือ ให้ผู้ป่วยกลืน ฉีดสารกัมมันตภาพรังสีบางชนิด สารดังกล่าวจะไปรวมที่อวัยวะบางส่วน แล้วถ่ายภาพตรวจการกระจายของสารกัมมันตภาพรังสีนั้น ๆ เช่น การตรวจเนื้องอกของต่อมไทรอยด์ สมอง ตับ กระดูก เป็นต้น
5. ตรวจโดยใช้เครื่องมือพิเศษส่องโดยตรง เช่น การตรวจลำไส้ใหญ่ ทวารหนัก กระเพาะอาหาร และลำคอ เป็นต้น
6. การตรวจพิเศษอื่น ๆ

การรักษาโรคมะเร็ง

การตรวจพบโรคมะเร็งได้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่มย่อมเป็นผลดีต่อการรักษา ซึ่งวิธีการรักษานั้นมีดังนี้

1. การผ่าตัด เป็นการเอาก้อนที่เป็นมะเร็งออกไป
2. รังสีรักษา เป็นการใช้รังสีกำลังสูงเพื่อฆ่าเซลล์มะเร็ง
3. เคมีบำบัด เป็นการให้ยา (สารเคมี) เพื่อฆ่าเซลล์มะเร็ง ทั้งที่ต้นตอและที่กระจายไปตามทางเดินน้ำเหลือง กระแสเลือดหรืออวัยวะอื่นของร่างกาย เป็นการรักษามะเร็งแบบทั้งตัวของผู้ป่วยมะเร็ง โดยการรับประทานยาที่มีความสามารถในการฆ่า หรือทำลายเซลล์มะเร็ง ฉีดยาทางหลอดเลือดดำหรือหลอดเลือดแดง เป็นต้น ยาเคมีบำบัดเมื่อเข้าสู่ร่างกายจะไปทำลายเซลล์มะเร็ง และทำลายเซลล์ปกติบางส่วน โดยเฉพาะเซลล์ที่มีการเจริญ และแบ่งตัวอย่างรวดเร็ว เช่น เซลล์เยื่อบุทางเดินอาหาร เส้นผม เม็ดเลือด ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุของอาการข้างเคียงหรืออาการไม่พึงประสงค์ระยะหนึ่งในระหว่างการให้ยาแต่ละชุด

อาการที่ไม่พึงประสงค์ที่พบบ่อย

อาการที่ไม่พึงประสงค์ที่พบบ่อย ได้แก่

1. คลื่นไส้ อาเจียน
2. อาการไข้หนาวสั่น
3. ผม่วง เกิดหลังจากได้รับยา 2-3 สัปดาห์
4. แผลในปาก
5. เม็ดเลือดขาว เม็ดเลือดแดง และเกร็ดเลือดต่ำกว่าปกติ
6. อาการอ่อนเพลียไม่มีแรง

ตารางที่ 1.1 การปฏิบัติตนเพื่อลดความเสี่ยงที่จะก่อเกิดมะเร็ง

ข้อ	ข้อปฏิบัติ	เหตุผล
1.	ไม่รับประทานอาหารที่มีราขึ้น	อาหารที่มีราขึ้นโดยเฉพาะสีเขียว - เหลือง จะมี <u>สารอัลฟลาทอกซิน</u> ปนเปื้อนซึ่งอาจเป็นสาเหตุของโรคมะเร็งตับ
2.	ลดอาหารไขมัน	อาหารไขมันสูงทำให้เสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งเต้านม ลำไส้ใหญ่ และต่อมลูกหมาก
3.	ลดอาหารดองเค็ม อาหารปิ้ง-ย่าง รมควัน และอาหารที่ถนอมด้วยเกลือไนเตรท-ไนไตรท์	อาหารเหล่านี้จะทำให้เสี่ยงต่อมะเร็งหลอดอาหาร มะเร็งกระเพาะอาหาร และมะเร็งลำไส้ใหญ่
4.	ไม่รับประทานอาหารประเภทสุก ๆ ดิบ ๆ เช่น ก๋วยปลา ปลาจ่อม ฯลฯ	จะทำให้เป็นโรคพยาธิใบไม้ในตับ และเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งท่อน้ำดีในตับ
5.	หยุดหรือลดการสูบบุหรี่	การสูบบุหรี่จะทำให้เสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งปอด มะเร็งกล่องเสียง ฯลฯ การเคี้ยวยาสูบจะเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งช่องปาก และช่องคอ
6.	ลดการดื่มแอลกอฮอล์	ดื่มแอลกอฮอล์ จะเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งตับ ถ้าทั้งดื่มและสูบบุหรี่จะเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งช่องปาก ช่องคอ กล่องเสียง และหลอดอาหาร
7.	อย่าตากแดด	ตากแดดจัดมากเกินไปจะเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งผิวหนัง

Thank you